

Кохановская Е.В.

ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА ДЛЯ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

В статье проанализированы особенности педагогического проектирования профессиональных дистанционных курсов для будущих экономистов, а также указаны основные этапы их создания и реализации.

Ключевые слова: педагогическое проектирование, профессиональная подготовка, будущие экономисты.

Kokhanovskaya O.V.

PECULIARITIES OF PEDAGOGICAL PROJECTING OF SPECIALISTS' DISTANCE COURSE FOR
FUTURE ECONOMISTS

The article analysed peculiarities of pedagogical projecting of specialists' distance courses for future economists and also it determined the main stages of their creation and realisation.

Key words: pedagogical projecting, specialists' preparation, future economists.

УДК 371

Кудрявцева В.Ф.*

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
В МОРСЬКОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У роботі розглядаються основні етапи підготовчої роботи і використання кейсів у вивченні англійської мови в морському вищому навчальному закладі. Досліджуються типи завдань, які застосовуються на кожному етапі.

Ключові слова: кейс-метод, тексти-професійні оповідання, комунікативні завдання.

Загальновідомо, що основним джерелом інформації у навчанні іноземної мови є навчальні тексти. У навчанні професійної мови морського спрямування зазвичай використовують суто описові технічні тексти або інакше – дефініційні монологічні тексти [2, с. 50]. Такі тексти мають характер елементарного введення термінів-понять певної тематичної групи і фактично являють собою текстову презентацію термінів різних тематичних груп. Вони спрямовані на запам'ятовування інформації та не дають можливості студентам висловлювати свою точку зору щодо прочитаного, розвивати комунікативні й аналітичні вміння, знайомитися з реальними ситуаціями професійної сфери.

Потреби сьогодення диктують необхідність розвивати комунікативні уміння студентів морських навчальних закладів, а відтак – порушити усталену традицію використання лише дефініційних текстів і започаткувати системне навчання читання й говоріння на основі текстів – професійних оповідань, до яких належать і тексти кейсів. Проте останні є важкодоступними для студентів, якщо відсутня цілеспрямована систематична робота з розвитку умінь опрацювання автентичних текстів.

Мета статті – визначення основних підходів до використання кейсів у морському вищому навчальному закладі.

Інтерес до використання кейс-методу з метою кращого розуміння теорії, розвитку умінь розв'язувати проблеми і практично їх аналізувати демонструють дослідники з різних країн, зокрема й українські (О. Сидоренко, В. Чуба, С. Ковальова, А. Чирва, А. Долгоруков, Г. Лисак), які здійснили теоретичне переосмислення кейс-методу

* © Кудрявцева В.Ф.*

та виділили ключові фактори, що використовуються у визначенні кейса як специфічного методу навчання.

Частина дослідників цілком обґрунтовано звернула увагу на особливості використання кейс-методу в навчанні іноземної мови (Дегтярьова Ю., Садовська Є.). Далі пішли науковці, які визначили особливості використання кейсів у підготовці студентів з іноземної мови професійного спрямування: у галузі медицини (Старченко М.), зовнішньоекономічної діяльності (Ножовнік О.) тощо.

Попри значну схожість підходів до роботи з кейсами у навчанні іноземної мови у вищих навчальних закладах, професійна спеціалізація накладає певні відмінності.

Наш досвід свідчить, що початком підготовки до роботи з кейсами можуть бути короткі неадаптовані тексти повсякденної життєвої тематики, які наявні, наприклад, в оксфордських посібниках «Headway». Обов'язкова умова – наявність сюжету для спрощення сприйняття змісту тексту і можливості мати власне судження про вчинки персонажів. Першокурсникам пропонується обговорити їх на основі чотирьох груп запитань:

- 1) спеціальні запитання про фактичний зміст прочитаного тексту;
- 2) запитання стосовно ставлення курсантів до описаних подій і ситуацій;
- 3) запитання про причини і наслідки дій персонажів;
- 4) запитання щодо можливих дій курсантів в аналогічній ситуації.

Така структура запитань дозволяє не лише розвивати говоріння курсантів, а й привчати їх до аналізу ситуацій, описаних у тексті, розробляти альтернативний хід подій.

Наступний етап навчальної програми – вивчення базової англійської мови морського спрямування. Курсантам пропонується вивчення тем, пов'язаних з основами морської справи, – «Будова судна», «Обов'язки членів екіпажу», «Рятівні засоби», «Охорона морського середовища», «Медична допомога», «Безпека на судні» тощо.

Підготовчою роботою до читання значних за обсягом автентичних текстів про події в морі може бути включення до основного матеріалу тематичного розділу невеликих уривків з книжок, авторами яких є колишні або діючі капітани, старші помічники. Наприклад:

I will always remember a time on Captain's rounds while I was a junior cadet and entrusted with the note book. The Captain was told that staining in the lavatory bowl could not be removed. He removed his gold braided jacket, undid his cufflinks and rolled up his sleeves, called for the cleaning equipment and proceeded to clean the stain from the lavatory bowl. He said nothing, but he did not have to. He simply demonstrated his training and why he was the Captain. Every man onboard respected him for that.

Ці тексти супроводжуються комунікативними завданнями і сприяють досягненню таких цілей, як розвиток звички й інтерес до читання автентичних текстів професійного змісту, обсяг яких поступово збільшується; уміння брати участь у дискусіях і аргументувати свою точку зору.

У цей період студентів морських навчальних закладів варто також залучати до читання автентичних морських історій, написаних моряками – безпосередніми учасниками певних ситуацій у морі. Необхідна умова підбору морських історій – їхня відповідність навчальній темі з програми з англійської мови. У такий спосіб зміст тематичного дефініційного тексту розширюється за рахунок ситуації, яка мотивує студентів до обговорення на підставі своєї реальності й унікальності. Морські історії представлені на інтернет-сайтах як різноманітних морських організацій, так і персональних сайтах представників морського флоту (www.atule.com, www.jacksjoint.com, www.seastories.ca, <http://captainmcd.com> та інші).

Адаптація таких текстів полягає в їхньому незначному скороченні за рахунок уникнення довгих описів, але без лексико-граматичного спрощення, і перекладі окремих слів, який для зручності використання подається поряд. З лівого боку тексту нумерується кожний п'ятий рядок для швидкого знаходження необхідного місця в тексті при детальній роботі з ним. Нижче подано зразок з морської історії «The Diary of a Sea Bum» до теми «Nautical Education»:

I stood at the bottom of the gangway of the cargo vessel looking up into an unknown world. The ship was quiet. No gangway watchman, no <u>hint</u> as to what to expect. This was the way of it: the office sent you to the <u>quay</u> , you found your vessel by looking for its name, you reported.	натяк причал
How did I get to this <u>momentous</u> point in my life's journey?	важливий

Порівняно з опрацюванням автентичних текстів повсякденної тематики методика роботи з морськими історіями повинна стати більш структурованою і довготривалою. У нашому випадку пропонуємо студентам – майбутнім морякам – таку послідовність обговорення:

1. Дискусія з теми, пов'язаної зі змістом тексту морської історії.
2. Переглядове читання тексту для відповіді на ключове запитання.
3. Детальне читання тексту для відповіді на конкретні запитання.
4. Обговорення змісту тексту за допомогою запитань, що спрямовують студентів на роздуми, припущення, висловлення власної думки.
5. Проектування іншого перебігу подій, починаючи з певного моменту тексту.
6. Творче завдання, яке надає змогу студентам розширити рамки тексту, пов'язати його з сьогоденням.

Специфічність морських історій потребує подання додаткової інформації студентам, а саме: пояснень географічних назв, скорочень, яких у таких текстах чимало. Крім того, для більш чіткого розуміння описаної ситуації варто додавати мапи місця подій, схеми руху суден, графіки, фото суден тощо. Обов'язковим компонентом додаткових матеріалів є посторінковий список нових слів з їхніми дефініціями англійською мовою і список усіх слів, які можуть складати труднощі для розуміння тексту, з перекладом українською і російською мовами наприкінці усіх матеріалів до кожної морської історії.

Застосування власне кейс-методу варто розпочинати зі студентами з третього курсу навчання, коли ними засвоєно певні теоретичні відомості з професії, коли вони мають досвід судової практики та можуть зрозуміти реальність і складність ситуацій, описаних у текстах кейсів.

Суть кейс-методу полягає в тому, що студенту пропонується осмислити життєву або професійну ситуацію, опис якої відображає практичну проблему й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти у розв'язанні проблеми. При цьому сама проблема не має однозначних рішень [3, с. 1]. Під час роботи з кейсами студенти постають перед відповідальністю самостійно знаходити рішення реальної проблеми. Кейс-метод передбачає обмін думками, досвідом у процесі спілкування, що особливо актуально на заняттях з англійської мови.

Ми дійшли висновку, що для студентів морських навчальних закладів доречно брати опис ситуацій з реально підготовлених звітів про надзвичайні ситуації (Maritime Accident Reports), які є обов'язковим документом для складання після кожної аварійної ситуації, що трапляється з екіпажем судна і самим судном. У цій непростій справі рекомендуємо користуватися веб-сайтами www.nts.gov, www.maritimenz.govt.nz, www.dma.dk, www.maib.gov.uk і т.ін. Залежно від приналежності агенцій,

що займаються вивченням і описом надзвичайної ситуації, до певної країни, відповідно різних вимог до оформлення документів звіти про надзвичайні ситуації в морі мають різну структуру. Однак завжди присутні розділи, в яких представлені дані про судно, опис подій у ситуації, інтерв'ю з членами екіпажу, висновки і рекомендації відповідної агенції. Саме опис подій (narrative) становить готовий кейс, у якому докладно описано дії членів екіпажу до, під час і після аварійної ситуації.

Обговорення текстів-кейсів рекомендується спрямовувати за допомогою структурованих запитань, які можуть бути додатками до кожного з них. Декілька груп запитань послідовно супроводжують студентів від простого ознайомлення з ситуацією до розробки плану дій. Для зручності ці групи запитань представлено у таблиці 1:

Таблиця 1

Структуровані запитання, які можуть бути додатками до текстів-кейсів

Етап	Мета	Загальне запитання	Завдання
1.	Ознайомлення – розуміння того, що трапилося	Яка ситуація? Що ви фактично знаєте про неї, прочитавши текст кейсу?	а) загалом – визначте, хто, що, як, де і коли (критичні факти у кейсі); б) конкретно – ідентифікуйте місце, осіб, дії і зміст ситуації; в) визначте ступінь надійності/ненадійності отриманої інформації
2.	Розпізнавання симптомів – критичне осмислення фактів (послідовність помилок)	Що підлягає ризику?	а) запишіть, що трапилося не так, як очікувалося або як було необхідно; б) переконайтеся, що симптоми не сприймаються як проблема (симптоми повинні вести до ідентифікації проблеми)
3.	Визначення цілей – встановлення припущень	Які основні припущення дійових осіб у кейсі? Де ви їх бачите?	а) знайдіть критичні твердження головних сторін (окремих людей, груп, підрозділів тощо); б) складіть список усіх цілей головних сторін, які можна знайти в тексті чи які мають на увазі; в) визначте обмеження, за яких працював кожен персонаж кейсу, і можливості, які у нього були; г) оцініть рішення, які зробив кожен персонаж, і їх значення
4.	Здійснення аналізу – можливість звернутися до теорії	Які у вас є питання – яка інформація вам ще потрібна? Де/як можна її знайти?	а) вирішіть, які ідеї, моделі і теорії здаються корисними; б) застосуйте ці концептуальні інструменти до ситуації; в) отримавши нову інформацію, поверніться до пунктів а і б.
5.	Встановлення діагнозу/Визначення проблеми	Які проблеми необхідно вирішити?	а) визначте скрутні ситуації (які не відповідають меті); б) визначте проблеми (невідповідності між цілями і діями); в) розташуйте за пріоритетами скрутні ситуації/проблеми відносно часу, важливості

Продовження табл.1

Етап	Мета	Загальне запитання	Завдання
6.	Аналіз даних кейсу	Чому або як постали ці проблеми?	а) визначте причини проблем; б) встановіть, на кого це найбільше вплинуло; в) визначте неявні обмеження і можливості цієї ситуації
7.	Генерування і оцінка альтернатив	Які можливі альтернативи? Що може бути за/проти кожної альтернативи? Яких критеріїв необхідно дотримуватися при виборі альтернативи?	а) запропонуйте декілька альтернатив; б) конкретизуйте і розташуйте за пріоритетами критерії для вибору альтернативи дій; в) розробіть конкретні плани альтернативних дій; г) дослідіть можливі наслідки альтернативних дій
8.	Розробка плану дій / плану впровадження	Що б ви зробили інакше і чому?	а) виберіть план дій; б) розробіть план/графік впровадження; в) розробіть систему оцінювання запропонованих дій

Здійснювати аналіз кейс-текстів морської тематики – нелегка справа. На допомогу викладачам доцільно використовувати такі частини звітів про аварійні ситуації, як фактичні дані про судно, свідчення членів команди, інформацію про погоду, детальні дані про тип вантажу, висновки агенцій, якими і для яких підготовлено звіти за результатами огляду судна, інтерв'ювання членів екіпажу тощо. Ознайомлення з цими документами дозволяє викладачам і студентам глибше усвідомити ситуацію, зрозуміти дії членів екіпажу і дійти більш професійних висновків щодо потрібного плану дій в аналогічних ситуаціях.

Викладач може обрати один з декількох можливих варіантів:

- 1) використати кейс наприкінці вивчення теми, присвятивши декілька годин його обговоренню;
- 2) обговорювати кейс запитання за запитанням паралельно з вивченням матеріалу навчального розділу;
- 3) використати текст кейсу як базовий матеріал, до обговорення якого крок за кроком залучати відповідні матеріали навчального розділу.

Щоб бути ефективною, стратегія обговорення повинна бути структурована, регламентована у часі і контрольована. У використанні кейс-текстів необхідно мати на увазі два фактори, які навіть більш важливі, ніж у використанні інших навчальних методів, тому що у цьому випадку у викладача менший контроль за перебігом обговорення [5, с. 1]:

- 1) чітке визначення цілей (чому мають навчитися студенти завдяки обговоренню кейсу; що з того, що вони вже знають, може бути застосовано в обговоренні ситуації; які головні і другорядні проблеми можна обговорити);
- 2) чітке планування і підготовка (як представити кейс; що мають підготувати студенти; яке поставити перше запитання; скільки необхідно часу для обговорення кейсу; які поняття необхідно застосувати або видалити з обговорення; як завершити обговорення; як здійснити оцінку обговорення з боку студентів, викладача; як оцінити роботу студентів).

Обговорення кейсу і прийняття рішення може проходити індивідуально і в групах залежно від кейсу і мети. Нові знання і комунікативні уміння під час роботи з кейсами

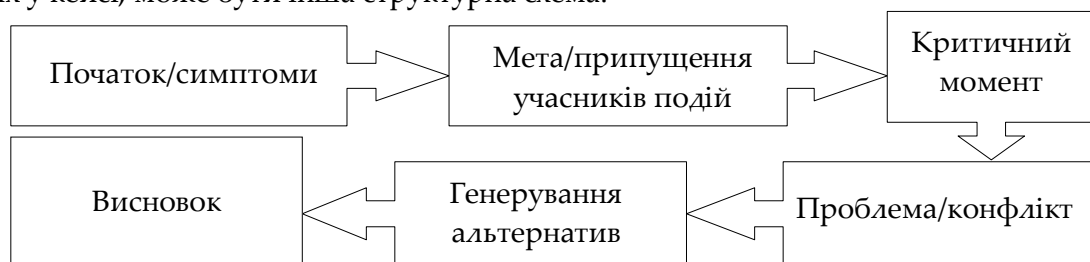
студенти отримують від взаємодії з іншими, від роботи у групах, від обговорення кейсу всією групою. Дискусія може набувати різних форм: наприклад, заздалегідь підготовлені індивідуальні чи групові презентації та відповіді на критичні коментарі інших студентів; загальна групова дискусія під керівництвом викладача; обговорення за запитаннями викладача до групи, які мають бути чітко сформульовані і спрямовувати обговорення на пошук можливих рішень проблеми. Незалежно від обраного підходу головна умова успішного обговорення – ретельна підготовка кожного студента за рекомендаціями і завданнями, на даними викладачем.

Роль викладача - підтримувати дискусію в групі, спокійно реагувати на будь-які окремі висновки і пропозиції студентів і не давати готове рішення проблеми. Нерідко трапляється так, що для вирішення проблеми, представленої у кейсі, немає єдиного правильного рішення, а навпаки – можливі декілька перспективних рішень. Ось чому студентів потрібно орієнтувати на ретельну роботу з кейсом і при обговоренні бути готовими до того, щоб аргументовано презентувати свої думки, уважно слухати інших і надавати конструктивні коментарі та запитання, бути толерантним до позиції інших студентів.

Традиційно кейс рекомендується подавати спочатку як домашнє завдання з читання. Це дозволяє курсантам зрозуміти ситуацію в цілому, надає можливість ознайомитися з новою лексикою. Проте такий підхід спрацьовує в групах курсантів з розвиненими мовними навичками. В інших групах важливу роль відіграє постійне супроводження викладача: його майстерність постановки дискусійних запитань, можливості оминати найважливіші місця тексту без спотворення базового змісту тощо. Домашні завдання до тексту кейсу варто спрямовувати на структурування уявлень про його зміст і сюжет, тобто пропонувати заповнення таблиць, складання схем, графіків, пошук і відповідне оформлення додаткової інформації. Наприклад, на першому етапі роботи з кейсом – ознайомлення зі змістом – корисним може бути завдання представити основні моменти. Наприклад:

Зручною для усвідомлення і встановлення причинно-наслідкових зв'язків подій, описаних у кейсі, може бути інша структурна схема:

Особливої цінності кейс-методика набуває під час вивчення курсу «Менеджмент морських ресурсів» на старших курсах, де мета курсу англійської мови, окрім розвитку суто комунікативної компетенції студентів, полягає в усвідомленні ними ролі керівного складу команди у пошуку рішень для розв'язання складних ситуацій під час роботи на судні. Кожну навчальну тему програми варто забезпечувати декількома кейсами для різнобічного обговорення схожих проблемних ситуацій в управлінні судном.

Студенти цінують, коли на навчальних заняттях використовуються матеріали з реального життя, а саме кейси забезпечують їх реальними життєвими ситуаціями для обговорення та оцінювання. Вони особливо корисні у вивченні англійської мови на старших курсах. Навчальне обговорення ситуацій і осіб, представлених у ситуаційній вправі, сприяє тому, що студенти вчаться самостійно осмислювати, приймати професійне рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення.

Отже, використання кейс-методу в навчанні англійської мови студентів морських навчальних закладів сприяє розвитку умінь говоріння, ведення дискусії, аналізу специфічних професійних ситуацій, пошуку альтернативних варіантів вирішення проблеми. Ефективна робота з кейсами можлива за умови послідовної підготовки студентів до цього виду навчальної діяльності – від навчання їх аналізувати дії осіб в текстах повсякденної тематики до пошуку альтернативного розв'язання реальної професійної ситуації.

Подальші наші дослідження стосуватимуться визначення специфіки застосування кейс-методу й окреслення завдань для роботи з кейсами у навчанні студентів за магістерською програмою для судноводіїв «Ділова англійська мова».

Література:

1. Дегтярьова Ю.В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс-методів: [Електронний ресурс] / Ю.В. Дегтярьова. – Режим доступу: <http://www-center.univer.kharkov.ua>.
2. Еренчинова Е.Б. О типологии учебных текстов по иностранному языку для студентов неязыкового вуза / Е.Б. Еренчинова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2011. – № 3. Филология. Искусствоведение. – Вып. 50. - С. 49–51.
3. Земскова А.С. Использование кейс-метода в образовательном процессе: [Електронний ресурс] / А.С. Земскова. – Режим доступу: <http://portalnew.ispu.ru>.
4. Лисак Г. Інноваційні педагогічні технології як умова підвищення якості освіти: [Електронний ресурс] / Г. Лисак. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
5. Hand L. Using Case Studies in the ESL classroom [Електронний ресурс] / L. Hand. – Режим доступу: <http://www.learnenglish.de>.

Кудрявцева В.Ф.

ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЕЙС-МЕТОДА ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В МОРСКОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье рассматриваются основные этапы подготовительной работы и использования кейсов при изучении английского языка в морском высшем учебном заведении. Исследуются типы заданий, используемые на каждом этапе.

Ключевые слова: кейс-метод, тексты - профессиональные рассказы, коммуникативные задания.

Kudryavtseva V.F.

PRACTICE OF USING OF CASE-METHOD IN TEACHING ENGLISH AT MARITIME TRAINING INSTITUTION

The article examines the main stages of preparatory work and using of cases while learning English language at Maritime Training Institution. It researches the types of tasks that are used at each stage.

Key words: case method, texts-professional stories, communicative tasks.